

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Україна. Закон. Про основи національної безпеки України: від 19.06. 2003 р. № 964-4-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 2003.
2. Україна. Президент. Про стратегію національної безпеки України : Указ від 12.02.2007 р. № 105.
3. Україна. Міністерство економіки України. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України : прийнято від 02.03.2007.
4. Барановський О. І. Фінансова безпека : моногр. / О. І. Барановський. – Ін-т екон. прогнозування. – К.: Фенікс, 1999. – 388 с.
5. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізм забезпечення): монографія / О. І. Барановський – К. : нац. Торг.-екон. ун-т, 2004. – 759 с.
6. Богдан Т. П. Управління державним боргом і макрофінансові ризики в економіці України / Т. П. Богдан // Фінанси України. – 2011. – № 1. – С. 13-20.
7. Вахненко Т. П. Зовнішні боргові зобов'язання у системі світових зовнішньо - економічних відносин / Т. П. Вахненко. – К.: Фенікс, 2006. – 536 с.
8. Вахненко Т. П. Державний борг України та його економічні наслідки / Т. П. Вахненко. – К.: Альтерпрес, 2000. – 152 с.
9. Вахненко Т. П. Перспективні напрямки політики державних запозичень в Україні / Т. П. Вахненко // Економіка прогнозування. – 2004. – № 5. – С. 100–105.
10. Гринюк Н. А. Фінансова безпека України: макроекономічний аспект управління / Н. А. Гринюк // Проблеми науки. – 2009. – № 10. – С. 22-24.
11. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / [за ред. акад. НАН України В. М. Гейця]. – К. : Ін-т екон. прогноз. ; Фенікс, 2003. – 1008 с.
12. Єрін Д. Л. Статистичні аспекти оцінювання платоспроможності країни / Д. Л. Єрін // Статистика України. – 2006. – № 1. – С. 27-30.
13. Фінансова політика та податково бюджетні важелі її реалізації / [за ред. чл.-кор. НАН України А. І. Даниленка]. – К.: Фенікс, 2008. – 468 с.
14. Ходжаян А.О. Боргова політика та її роль у забезпеченні макроекономічної стабільності / А. О. Ходжаян // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – №2 (104). – С. 220-225.

УДК 338.23:336.74 (477)

Полагнин Д. Д., Федорович Т. І.

## МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПРІОРИТЕТИ

*Анотація.* Досліджено монетарну політику як один із найважливіших інструментів впливу держави на перебіг економічних процесів, і її вирішальне значення у формуванні закономірностей економічного розвитку.

*Ключові слова:* монетарна політика, монетарна стратегія, обмінний курс, грошова пропозиція

Polahnyn D., Fedorovych T.

## MONETARY POLICY IN UKRAINE: MODERN REALITIES AND PRIORITIES

*Summary.* The article investigates the monetary policy as one of the most important instruments of state influence on the course of economic processes and its determining role in forming the rules of economic development.

*Keywords:* monetary policy, monetary strategy, exchange rate, money supply

### 1. Вступ

Значення монетарної політики в економіці держави, особливості практичного застосування інструментів монетарної політики щодо регулювання грошово-кредитного ринку та посилення впливу глобалізаційних процесів зумовлюють необхідність дослідження у даній статті дієвості грошово-кредитної політики НБУ в контексті впливу на ефективність функціонування економіки у цілому та фінансову стійкість банківської системи зокрема.

Упродовж періоду ринкової трансформації реалізація монетарної політики в Україні зазнає відповідних змін. Трансформаційні детермінанти реалізації монетарної політики послаблюються в міру того, як країна еволюціонує на шляху становлення ринкової системи, структурних та інституціональних реформ.

### 2. Огляд літературних джерел

Дослідження теоретичних і практичних аспектів монетарної політики завжди викликало підвищений інтерес серед широкого кола науковців та практиків. Проблематиці питань монетарної політики присвячено низку праць вітчизняних науковців, зокрема таких, як О. Базилінська [1], Г. Михайлів [4], А. Череп [7], Н. Внотченко [2], О. Клименко [3], Р. Михайлюк [4], О. Переполькіна [6], В. В. Чук [8] та ін.

### 3. Сучасні реалії та пріоритети монетарної політики

Монетарна політика – це один з видів макроекономічної політики, який є сукупністю заходів, за допомогою яких здійснюється вплив на стан кредитування і грошового обігу, з метою контролю

і регулювання пропозиції грошей, процентних ставок, ринків капіталу тощо.

Як зазначає О. Базилінська, монетарна політика – це політика держави у сфері регулювання грошової пропозиції для стабілізації економіки [1, с. 245]. При цьому основна мета такого регулювання – досягнення рівноваги на ринку, що характеризується повною зайнятістю та відсутністю інфляції.

Реалізація монетарної політики в Україні знає відповідних змін. Фактори глобалізації починають суттєвіше впливати на монетарну політику країни, коли вона є більш реформованою, незалежно від ступеня відкритості економіки. Саме зростаюча роль глобалізації в реалізації монетарної політики країни – визначальний елемент того „поворотного пункту”, який відображає загальний рівень уведення трансформаційної системи в площину глобальних процесів.

У 2011 році грошово-кредитна політика проводилася відповідно до пріоритетів діяльності, визначених законодавством. Зокрема, її проведення спрямовувалося на досягнення та підтримку цінової стабільності, сприяння підтриманню стабільності банківської системи та додержання стійких темпів економічного зростання. У 2011 році умови для реалізації грошово-кредитної політики були нестабільними. На початку 2011 року в результаті відповідної кон'юнктури на світових фінансових і товарних ринках підвищилася пропозиція іноземної валюти і Національний банк України мав змогу поповнювати міжнародні резерви та вживати заходів щодо лібералізації валютного ринку [3].

Розвитку позитивних тенденцій у реальному секторі економіки та на грошово-кредитному ринку сприяло збереження прогнозованої ситуації на валютному ринку. У 2011 році обмінний курс гривні щодо долара США на міжбанківському валютному ринку знизився на 0,84 % – до 8,0284 грн/дол США. Динаміка грошової пропозиції була адекватною макроекономічній ситуації. Зростання грошової маси за 2011 рік становило 14,7 % і відбувалося на фоні помірного підвищення пропозиції базових грошей з боку Національного банку – монетарна база зросла на 6,3 %.

Водночас проведення жорсткої грошово-кредитної політики за рахунок збереження вартості гривні та покращення очікувань сприяло збільшенню обсягу банківських депозитів, загальний обсяг яких протягом 2011 року підвищився на 18,2 %. Акумуляція банками коштів вкладників дала змогу активізувати процеси кредитування реального сектору економіки. Загальний обсяг кредитів протягом 2011 року збільшився на 9,6 % порівняно зі зростанням на 0,9 % у 2010 році [9].

Покращення очікувань та нарощування банками ресурсів для кредитування економіки України позитивно відобразалося на її розвитку. За 2011 рік індекс промислової продукції підвищився на 7,3 %, обсяг сільськогосподарського виробництва – на 17,5 %. Відбулося покращення прибутковості підприємств – їх фінансовий результат за січень–листопад 2011 року збільшився, порівняно з відповідним періодом 2010 року, в 2,2 раза.

Ситуацію у сфері проведення грошово-кредитної політики в останні роки можна охарактеризувати як стабільну, що формує позитивні очікування на середньострокову перспективу (див. табл. 1). Головним завданням грошово-кредитної політики буде утримання цінової стабільності в державі шляхом послідовного зниження інфляції та підтримки її на низькому рівні, що створюватиме базові макроекономічні умови для максимально можливих темпів економічного зростання.

Таблиця 1

**Показники грошово-кредитної політики України**

Показники	2010	2011	2012 прогноз
Монетарна база, відсотків до попереднього року	15,8	14-18	12-16
Грошова маса, відсотків до попереднього року	22,7	20-24	19-23
Рівень монетизації, відсотків	50,0	56,4	58,3
Зростання обсягів депозитів до банківської системи, відсотків	26,3	27,0	25,5
Обсяг активів небанківських фінансових установ, млрд грн	69,9	87,8	90,7
Приріст обсягів довгострокових кредитів, млрд грн	-2,27	58,8	137

З метою вдосконалення проведення грошово-кредитної політики Кабінету Міністрів України разом з Національним банком України належить виконати ряд завдань:

- стабілізація роботи фінансового сектору шляхом підвищення ефективності функціонування системи державного регулювання фінансового ринку, подальшої розбудови інфраструктури фондового ринку та посилення системи захисту прав та інтересів споживачів фінансових послуг;

- відновлення кредитування реального сектору економіки та сприяння зменшенню вартості кредитних ресурсів шляхом урегулювання питань щодо забезпечення виконання зобов'язань позичальників за кредитними договорами та підвищення якості кредитного аналізу платоспроможності позичальників [5].

У сфері валютно-курсової політики важливим завданням залишиться згладжування різких коливань обмінного курсу гривні, не обумовлених об'єктивними економічними чинниками, що сприятиме формуванню в економічних агентів стійких орієнтирів у виробленні господарських рішень і стимулюванні попиту на активи, номіновані в національній валюті.

Зовнішні аспекти стабільності національної грошової одиниці мають розглядатися не лише з точки зору утримання обмінного курсу гривні в певних межах, а й з урахуванням необхідності забезпечення таких умов і параметрів функціонування валютного сегменту ринку, які не мають негативного впливу на інвестиційні рішення та очікування економічних агентів, дають змогу мінімізувати вплив зовнішніх шоків фінансового характеру. Такі критерії можуть бути забезпечені через використання режиму керованого плавання обмінного

курсу (з переходом у перспективі до режиму вільного плавання обмінного курсу). У сучасних умовах виникає необхідність зміни монетарного режиму та поетапного реформування грошово-кредитної політики з урахуванням факторів глобалізації. Спочатку потрібно в межах істотного впливу кризових явищ відновити таргетування грошової маси і валютного курсу з одночасним розширенням діапазону курсових коливань, підвищення значення внутрішніх активів НБУ у формуванні грошової пропозиції, посилення важливості процентного каналу.

Побудова майбутньої стратегії грошово-кредитної політики України повинна базуватися на адекватній оцінці стану економіки, її об'єктивних тенденцій, ступенях розвитку банківської системи, фондового ринку, інституційного забезпечення монетарної політики, розвинутості її інструментів, характеру взаємозв'язків макроекономічних та монетарних параметрів тощо. Слід також враховувати чинне законодавство і не намагатися його змінити лише з метою ефективного запровадження стратегії, оскільки практика показує, що в умовах України законодавчі зміни – це дуже складний, занадто політизований, довготривалий процес, наслідки якого можуть суттєво відрізнятись від початкових намірів. З світового досвіду відомо, що існує можливість врегулювання всіх питань, пов'язаних із монетарною стратегією, на рівні нормативно-правових актів і неформальних угод. Тому у майбутньому Національному банку та уряду України слід частіше звертатися саме до цих методів [8].

Враховуючи специфіку України щодо розподілу повноважень у сфері грошової влади, в процесі розроблення грошово-кредитних стратегій необхідна тісна взаємодія уряду і Національного банку України, а якщо точніше – взаємодія Ради та Правління НБУ, Кабінету Міністрів, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України та Міністерства фінансів України.

Майбутня монетарна стратегія має сприяти підвищенню рівня довіри до національної грошової одиниці, інститутів її забезпечення, створити умови для довгострокової стабільності. Важливою передумовою її ефективною реалізації є незалежність Національного банку. НБУ у процесі взаємодії з іншими органами монетарної влади, політичними силами і суспільством мусить знову і знову доводити спроможність приймати професійні рішення, що відповідають завданням підтримання стабільності грошової одиниці незалежно від впливу політичних сил, вчасно і кваліфіковано справлятися з дедалі складнішими і відповідальнішими завданнями, що є однією із запорок і передумов стабільного розвитку фінансової сфери та економіки. Також створювати належну наукову базу для вироблення і проведення монетарної політики, оволодіти всіма досягненнями у відповідній сфері світової науки і практики, здійснювати підготовку наукових кадрів, здатних провадити власні дослідження з урахуванням умов України, створювати центри, спроможні координувати в масштабах суспільства цю роботу, створити надійну систему комунікації Національного банку з громадськістю, підвищувати рівень

монетарних знань журналістів, широких верств населення, змістовий рівень фахових і науково-популярних публікацій, формувати навички виваженого і відповідального підходу політиків до виголошення різного роду заяв щодо монетарної сфери та інше [4, с. 15].

Формування ефективної монетарної стратегії потребує також усунення суперечностей в інтерпретації пріоритетної цілі Національного банку Радою НБУ в щорічних "Основних засадах грошово-кредитної політики" та статусу кількісних прогнозних змінних, які у них наводяться. Складаючи план на майбутнє, слід враховувати специфіку взаємозв'язку макроекономічних і монетарних параметрів, притаманну економіці на даному етапі її розвитку, пам'ятати, що розвиток економіки органічно пов'язаний із певним рівнем інфляції, поєднувати підтримання динамічного розвитку і структурної перебудови економіки з підвищенням життєвого рівня і добробуту населення.

Проводити заходи щодо забезпечення стабільності гривні як монетарної передумови і фактора економічного зростання на інвестиційно-інноваційній основі з урахуванням можливих коливань зовнішньої та внутрішньої кон'юнктури і змін в інституційному середовищі, тому що стабільність грошової одиниці включає (як складові) внутрішню і зовнішню стабільність, яка відображається у динаміці інфляції та обмінного курсу.

Головною метою грошово-кредитної політики в 2012 році та середньостроковій перспективі залишатиметься забезпечення стабільності грошової одиниці України. Виконуючи свою основну функцію, Національний банк України виходитиме з пріоритетності підтримки цінової стабільності в державі. Зважаючи на надані законодавством повноваження, Національний банк також сприятиме подальшому забезпеченню стабільності банківської системи та додержанню стійких темпів економічного зростання [9].

#### 4. Висновки

Отже, у процесі грошово-кредитного регулювання вагомою залишатиметься роль кількісних показників грошової пропозиції як проміжних орієнтирів грошово-кредитної політики. Виважене регулювання обсягу монетарної бази даватиме змогу Національному банку вчасно реагувати на монетарні ризики для стабільності національної грошової одиниці. Урядовий прогноз макроекономічних показників на 2012 рік дає підстави прогнозувати річні темпи приросту обсягу монетарної бази на рівні до 16 %. Проміжними орієнтирами проведення грошово-кредитної політики розглядатимуться монетарні критерії ефективності й індикативні цілі, передбачені програмою "Стенд-бай" (після їх узгодження з Міжнародним валютним фондом). Монетарна політика, будучи одним із головних каналів впливу держави на економіку, потребує тісного узгодження із пріоритетними цілями інших складових державного регулювання, в першу чергу бюджетно-податкової політики.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базилінська О. Макроекономіка: навч. пос. / О. Базилінська. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 442 с.
2. Внотченко Н. М. Грошово-кредитна політика України та перспективи її розвитку : [Електронний ресурс]: матеріали інтернет-конференції / Н. М. Внотченко. – Режим доступу: <http://intkonf.org/vnotchenko-nm-groshovo-kreditna-politika-ukrayini-ta-perspektivi-yiyi-rozvitku>.
3. Клименко О. І. Об'єктивна необхідність удосконалення монетарної політики України в сучасних умовах : [Електронний ресурс] / О. І. Клименко. – Режим доступу: [http://www.nbu.gov.ua/e-journals/dutp/2011\\_1/txts/Klimenko.pdf](http://www.nbu.gov.ua/e-journals/dutp/2011_1/txts/Klimenko.pdf).
4. Михайлів Г. В. Грошово-кредитна політика України: реалії сьогодення та пріоритети розвитку на майбутнє / Г. В. Михайлів // Економічні науки. – Вип. 7 (25). – Ч. 5. – 2010. – С. 25-35. – (Серія „Облік і фінанси”).

5. Михайлюк Р. Реалізація монетарної політики Національним банком України в умовах глобалізаційних процесів : [Електронний ресурс] / Р. Михайлюк. – Режим доступу: [http://www.nbu.gov.ua/portal/soc\\_gum/Un\\_msm/2011\\_16/Ukrainska\\_nauka\\_16/22myhajluk](http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Un_msm/2011_16/Ukrainska_nauka_16/22myhajluk).
6. Перепьолкіна О. О. Вплив монетарної політики НБУ на макроекономічну динаміку в Україні [Електронний ресурс] / О. О. Перепьолкіна. – Режим доступу: [http://www.nbu.gov.ua/portal/chem\\_biol/nvntu/15\\_3/277JPerepiolkina\\_15\\_3.pdf](http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvntu/15_3/277JPerepiolkina_15_3.pdf).
7. Череп А. Грошово-кредитна політика України в умовах фінансової кризи. / А. Череп // Журнал європейської економіки. – 2010. – Т.7. – №4. – С. 2-4.
8. Чук В. В. Основні засади та перспективи розвитку монетарної політики в Україні : [Електронний ресурс] / В. В. Чук. – Режим доступу: [http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc\\_Gum/inek/2011\\_7/245.pdf](http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2011_7/245.pdf).
9. Матеріали офіційного сайту Національного банку України : [Електронний ресурс] – Режим доступу: [www.bank.gov.ua](http://www.bank.gov.ua).

УДК 332.122:338.43.242

Радченко О. Д.

## ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ БЮДЖЕТНОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

*Анотація.* У статті систематизовано стан сільських територій за соціальними і економічними показниками, детально проаналізовано концепцію програми сталого розвитку сільських територій, на основі чого сформовано цілі та структуру формування державної політики бюджетної підтримки сільських територій.

*Ключові слова:* сільські території, бюджетна підтримка, концепція сталого розвитку, сільське підприємництво

Radchenko O.

## GOVERNMENT FISCAL SUPPORT FOR THE RURAL TERRITORIES

*Summary.* The article is devoted to the investigation of rural state with the help of social and economic indexes. The main aspects of rural stable development program are analysed in detail. The main goals and the structure of the state policy forming and rural territories budgetary support are formulated also.

*Keywords:* rural, budgetary support, rural stable development program, agriculture entrepreneurship

### 1. Вступ

Розвиток сільських територій є важливою проблемою державної підтримки. Для моніторингу стану сільських територій та координації здійснення державних програм підтримки створено Департамент сільських територій<sup>1</sup>. Інституційні засади набули розвитку з початку лютого 2010 року, коли уряд схвалив Концепцію Державної цільової програми стійкого розвитку сільських територій на період до 2020 року [5]. Мета даної програми – підвищення рівня життя сільського населення, охорона навко-

лишнього природного середовища, збереження природних, трудових і виробничих ресурсів, забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва.

Мета дослідження – вивчення умов та стану державної підтримки сільських територій для досягнення сталого розвитку, протистояння ринковим викликам, вибір пріоритетних напрямів розвитку і стратегій їх реалізації, а також інституціонального та ресурсного забезпечення цих процесів.

### 2. Огляд літературних джерел і публікацій

Дослідженнями проблем сільського розвитку та сільських територій займається ціла плеяда дослідників, зокрема, вітчизняні науковці: В. Амбросов,

<sup>1</sup> Департамент розвитку сільських територій є самостійним структурним підрозділом Міністерства аграрної політики України: <http://www.minagro.gov.ua/page/?9769>.